

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

4 De sacramento altaris.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

ARTICVLVS VI.

Verum immensitas diuina excludat pluralitatem.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod immensitas diuina excludat pluralitatem personarum. Omne enim immensum, cum sit indeterminatum, stat in vno: sed quicquid est in diuinis, est immensum, cum ergo persona sit in diuinis, stabit in uno, ita quod non erunt ibi plures personae.

Si dicatur, quod personae hoc modo in vno stant, quod omnes sunt una essentia. Contra. Sicut essentia est immensa, ita & persona: sed immensitas essentiae facit quod sit una essentia tantum, ergo immensitas personae facit quod sit una persona tantum.

Si dicatur quod persona non est immensa nisi immensitate essentiae. Contra. Persona secundum intellectum addit aliquid supra essentiam: sed quicquid intelligitur in diuinis, intelligitur ut immensum, ergo praeter immensitatem essentiae est in Deo immensitas personae, quae facit in diuinis unam tantum personam.

SED CONTRA est, quod dicitur 2. Io. 4. Tres sunt qui testimonium dant in caelo.

RESPON. Dicendum, quod immensitas non excludit pluralitatem, nisi secundum quod tollit determinationem quae est pluralitatis principium primum. Sicut autem dictum est prius, duplex est determinatio, scilicet limitationis, & distinctionis. In diuinis autem nullo modo cadit determinatio limitationis, cadit autem ibi determinatio distinctionis dupliciter. Vno modo, secundum quod distinguitur per essentiam ab omnibus creatis, ut non limitatum a limitato. Alio modo, secundum quod persona distinguitur a persona per relationem originis, quae quidem distinctio non est propter aliquam limitationem, sed ratione oppositionis, quae est in relatione: unde hanc distinctionem immensitas diuina non excludit, & per consequens nec pluralitatem personarum.

Et per hoc patet responsio ad primum.

AD SECVNDVM dicendum, quod quamuis personae sit immensa, tamen immensitas est essentialis, non personale, sicut persona est bona bonitate essentiali: unde non oportet quod immensitas faciat indistinctionem in personis, sed solum in esse naturae.

AD TERTIVM Dicendum, quod persona non dicitur aliquid secundum intellectum addere supra essentiam, quia intellectus debeat intelligere aliquid additum essentiae, esset enim intellectus falsus: sed quia intelligendo personam, intelligo essentiam de necessitate, sed non e converso, unde obiectio non procedit.

ARTICVLVS VII.

Verum in angelis sit compositio accidentis & subiecti.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur, quod in angelis non sit compositio accidentis, & subiecti, quia esse accidentale causatur ab esse substantiali, ergo & compositio accidentalis a compositioe substantiali: sed in angelis non est compositio substantialis, quia sunt substantiae simplices, ut Dion. dicit, ergo nec compositio accidentalis.

Prat. Boet. dicit in li. de Trini. quod forma simplex subiectum esse non potest: sed angeli sunt forme simplices secundum Dion. ergo non possunt esse subiectum accidentis.

SED CONTRA est, quod Aug. substantias spirituales ponit deficere a simplicitate diuina per hoc,

A quod est in eis compositio accidentis, & subiecti.

RESPON. Dicendum, quod ex hoc aliquid est susceptivum formae substantialis, vel accidentalis, quod aliquid habet possibilitatis, quia de ratione potentiae est, ut actui subalternatur, qui forma dicitur. De angelis autem diuersi diuersa sentiunt. Quidam enim dicunt quod sunt ex materia & forma compositi. Alii dicunt quod sunt compositi ex esse, & quod est, ut Boet. dicit, & utroque modo oportet ponere potentialitatem in angelo. De primo enim modo patet: similiter patere potest de secundo, quia omne quod non est suum esse, oportet quod habeat esse receptum ab alio, quod est sibi causa efficiendi. Et ita in se consideratum est in potentia respectu illius esse quod recipit ab alio, & hoc modo ad minus potentialitatem ponere oportet in angelo, qui angelus non est suum esse, hoc enim solum Dei est: & ita relinquatur quod angelus possit esse subiectum accidentalis formae.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod substantialis simplicitas in angelis excludit compositionem materiae & formae, non autem compositionem ex esse, & quod est, quam compositionem ad minus accidentalis compositio in angelis praesupponit. Et iterum non oportet, quod si esse accidentale causatur a substantiali, quod compositio accidentalis a compositioe substantiali causatur, quia substantia aliquo modo simplex potest esse subiectum accidentis, et dictum est.

AD SECVNDVM dicendum, quod Boet. loquitur de illa forma simplici, quae est actus purus, cui nihil potentialitatis admiscetur, & talis est solus Deus.

QVAESTIO IIII.

DEINDE quaeritur de sacramento altaris.

Et circa hoc quaeruntur tria.

Primo, Vtrum corpus Christi secundum totam suam quantitatem contineatur sub speciebus panis.

Secundo, Vtrum in eodem instanti sit panis, & corpus Christi.

Tertio, Vtrum Deus possit facere quod albedo, & aliae qualitates sint sine quantitate, sicut facit quod quantitas in sacramento altaris sit sine subiecto.

ARTICVLVS VIII.

Verum possit totum corpus Christi sub speciebus panis contineri.

CIRCA primum sic proceditur. Videtur, quod non possit totum corpus Christi sub illis speciebus panis contineri. Non enim potest etiam per miraculum fieri, ut duo contradictoria sint simul vera, ut Aug. dicit contra Faustum: hoc autem sequeretur si totum corpus Christi sub esset illis speciebus, si enim est sub illis speciebus totum, non est maius illis speciebus, cum non excedat eas, & tamen secundum rei veritatem est maius, sicut bicubitum, vel amplius, & sic erit eodem maius, & non maius, ergo non potest, etiam per miraculum, fieri, quod sub illis speciebus contineatur totum.

SED CONTRA. Vbi cumque est pars alicuius corporis, est totum corpus, nisi corpus sit diuisum: sed corpus Christi non est diuisum, cum sit impassibile, ergo cum aliquid corporis Christi sit sub illis speciebus, ut dicitur Matt. 27. Hoc est corpus meum, oportet quod sub illis speciebus totum corpus Christi contineatur.

RESPON. Dicendum, quod sub illis speciebus ab aliquo dubio contineatur totum corpus Christi, & totum

p. 171.

p. 97. as.
l. o. & q. 79.
art. ad 3o.

12

ta quantitas eius. Ad cuius evidentiam sciendum est, quod in sacramento altaris dupliciter aliquid continetur. Vno modo, ex vi sacramentali alio modo, ex naturali concomitantia, verbi gratia. Sub speciebus panis continetur, & corpus, & sanguis Christi: sed corpus ex vi sacramenti, sanguis ex concomitantia naturali, quia corpus Christi non est sine sanguine: sub speciebus autem vini est e converso. Illud autem continetur sub sacramento ex vi sacramenti, quod est transubstantiationis terminus, & propter hoc anima & divinitas non continetur in sacramento ex vi sacramenti, cum panis & vinum in ea non convertantur, sed ex naturali concomitantia, qua anima inseparabiliter unitur illi corpori, & divinitas humanitati. Cum autem ex parte panis substantia transeat, & quantitas maneat cum reliquis accidentibus, patet quod directe transubstantiationis terminus est substantia corporis Christi, & sic ipsa substantia corporis Christi est ibi ex vi sacramenti, sed quantitas ex naturali concomitantia. Vnde patet quod substantia corporis Christi immediate habet ordinem ad dimensiones panis remanentes: quantitas autem corporis Christi quasi ex consequenti. E converso autem est in ordine locati ad locum, quia substantia loca ordinatur ad locum mediantibus dimensionibus propriis, & inde est quod oportet dimensiones locati commensurari dimensionibus loci continentis, non autem dimensionem corporis Christi commensurari dimensionibus specierum, & ideo sub cuiuscumque panis dimensionibus panis potest esse totum corpus Christi, sicut tota natura substantiae alicuius corporis salvatur in qualibet parte illius corporis.

Ad primum ergo dicendum, quod non sequitur ex hoc corpus Christi non esse maius illis speciebus, quia non continetur sub eis quasi commensuratur, & sic non sequitur contradictoria esse simul.

ARTICULUS IX.

Utrum in eodem instanti sub speciebus illis, sit substantia panis & corpus Christi.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur, quod in eodem instanti sub speciebus illis sit substantia panis & corpus Christi. Accipiat enim ultimum instans in quo est panis, & primum instans in quo est corpus Christi. Aut ergo sunt duo instantia, aut unum, sed non duo, quia cum inter quolibet duo instantia sit tempus medium, esset aliquod tempus dare in quo non esset ibi nec corpus Christi, nec substantia panis. ergo oportet quod sit unum instans, & sic in eodem instanti ibi est panis & corpus Christi. Si dicatur quod non est dare ultimum instans in quo est panis. Contra. Esse panis mensuratur quodam tempore: sed mensura propria equatur mensuratio. ergo in quolibet instanti illius temporis est ibi panis, & sic in ultimo instanti.

¶ 2. Præ. Sicut se habet tempus ad motum continuū, ita se habet instans ad mutationem instantaneā: sed tempus includit utrumque terminorum motus continuū, ergo & unū transubstantiationis, quæ est mutatio instantanea: eius autem termini sunt panis & corpus Christi, ergo in eodem instanti est panis & corpus Christi. ¶ 3. Præ. In qualibet mutatione instantanea simul est verū dicere quod sit & factū est, quia in instanti non est accipere prius & posterius, ergo cum transubstantiatio sit mutatio instantanea, simul verū est dicere quod sit ibi corpus Christi & factum est. ergo corpus Christi simul est ibi & non est, sed quando non est

ibi corpus Christi, est ibi substantia panis. ergo simul in eodem instanti est ibi corpus Christi & substantia panis. Sed contra. Dug forma substantiales disparate non possunt in eodem instanti eodem modo esse: sed forma panis & corpus Christi sunt huiusmodi, ergo non possunt simul eodem modo esse, & in eodem instanti.

RESPON. Dicendum, quod nullo modo in eodem instanti est ibi corpus Christi & substantia panis, nec est assignare ultimum instans, in quo est ibi panis: sed ultimum tempus quod continuatur ad instans illud, in quo primo est ibi corpus Christi. Ad cuius evidentiam sciendum est, quod in rebus naturalibus mutationes instantaneæ sunt termini motus semper, cuius ratio est, quia huiusmodi mutationes habent pro terminis formam & privationem, sicut generatio ignis ignem & non ignem. Inter formam autem & privationem non potest esse aliquid medium nisi per accedens, in quantum si illud quod privatur forma, magis & minus appropinquat ad formam ratione alicuius dispositionis ad formam, quæ intentur, vel remittitur per motum continuū: & ideo oportet præexistere motum alterationis, qui terminatur ad generationem: & sic alteratio habet duos terminos, unum sui generis. Vltimum dispositionem, quæ est necessitas ad formam, quia alteratio est motus in qualitate, & alium alterius generis. Formam substantialem. Et eodem modo illuminatio est terminus motus localis solis, qui est mutatio instantanea eius in ter formam luminis & privationem eius, scilicet tenebræ. Cuiuslibet autem motus qui mensuratur aliquo tempore, oportet quod ultimus terminus sit in ultimo instanti temporis. Vnde cum forma substantialis sit quidam terminus alterationis, oportet quod in ultimo instanti illius temporis introductione forma substantialis corruptio autem & generatio simul currunt, quia generatio unius est corruptio alterius. Oportet ergo quod in ultimo instanti illius temporis sit terminus corruptionis unius ut aeris, & terminus generationis alterius ut ignis. Terminus autem corruptionis est non esse. Oportet ergo

quod in ultimo instanti illius temporis sit primo non aer, & primo non ignis, sed ante ultimum instans alicuius temporis non potest accipi penultimum, quia inter quolibet duo instantia est tempus medium, secundum Philosophum, & sic non est accipere ultimum instans in quo sit aer, sed in toto tempore mensurante motum alterationis erat aer, & in ultimo instanti eius est primo non aer, & primo ignis: & similiter transubstantiatio est terminus cuiusdam motus qui consistit in prolatione utrorumque, unde in ultimo instanti temporis mensurantis illa prolationem est primo non panis, & primo corpus Christi, & sic non est ultimum instans in quo est panis, sed ultimum tempus inter tempus autem & instans non oportet quod aliquid cadat medium, sicut nec inter lineam & punctum, & sic non oportet quod aliquando neque sit panis, neque corpus Christi.

Et ita patet solutio ad primum. Ad secundum dicendum, quod punctum additur, vel subtrahitur lineæ non facit maius, vel minus: & similiter est de instanti appposito temporis, vel subtrahito ab eo. Vnde quamvis in ultimo instanti temporis mensurantis esse panis non sit panis, tamen non sequitur quod tempus illud sit maius quæ duratio esse panis, & sic quod mensura non equet mensuratio. Ad tertium dicendum, quod instans dicitur mensuratio mutationem aliquam instantaneam, in quantum mensurat

1. p. q. 55. ar. 2. c. 2. p. q. 75. ar. 7. c. 5. ar. 7. o. & ad 1. & 4. dist. in q. 1. ar. 3. q. 8. ad 2.

rat terminum eius ad quem, quia terminus a quo jungitur cum toto motu procedenti, & ita mensuratur tempore mensurante motum procedente, sed tempus mensurat motum ratione utriusque termini, & ideo non est simile.

Ad quartum dicendum, quod fieri dicitur dupliciter. Vno modo, moveri ad esse, & sic illud quod generatur in toto tempore alterationis precedentis dicitur fieri, & hoc modo loquitur Philo. de fieri in 6. phys. ubi ostendit quod omne factum esse precedit fieri, & omne fieri precedit factum esse, & sic non est verum quod aliquid fiat & factum sit, sed sic est verum quod illud quod fit, non est. Alio modo, dicitur fieri res quando introducit formam, & sic fieri non est moveri, sed terminari motum: unde sicut simul motus terminatur & terminatus est, ita simul aliquid fit & factum est: sed hoc modo illud quod fit, est, quia terminus factionis est esse, in quo ponitur esse illud esse, quod dicitur hoc modo moveri.

ARTICVLVS X.

Vtrum Deus possit facere quod albedo, aut aliqua qualitas corporalis sit sine quantitate.

Ad tertium sic proceditur. Vt, quod Deus non possit facere quod albedo, aut aliqua qualitas corporalis sit sine quantitate, quia quantitas est prima dispositio corporis ex eo quod immediate adheret substantie, ut dicit Boet. sed primum in quolibet genere est causa eorum que sunt post, ut dicitur in 2. meta. ergo a quantitate habent omnia alia accidentia, quod sint dispositiones corporales. ergo remota quantitate nulla qualitas corporalis remaneret.

Penultimus lect. 10. p. 110.

Tex. 60m. 3.

¶ 2. Præ. Qualitas spiritalis ut scientia, vel virtus, est nobilior quam qualitas corporalis: sed qualitas spiritalis etiam miraculose, non possit esse sine subiecto, ut videtur. ergo multo minus qualitas corporalis possit esse sine subiecto, ad minus quod est quantitas.

¶ 3. Præ. Magis est remotum a natura, quod qualitas corporalis sit omnino sine obiecto, quam quod sit in subiecto spiritali, quia esse in subiecto spiritali est qualitatis spiritalis que est in practico eodem cum qualitate corporali: sed esse omnino sine obiecto est substantia que est aliud predicamentum: sed non possit miraculose fieri quod qualitas corporalis esset in subiecto spiritali, ut albedo in angelo. ergo multo minus potest fieri, quod qualitas corporalis non habeat subiectum, ad minus quantitatem.

¶ 4. Præ. Magis dependet qualitas a substantia, quam econverso: sed Deus non possit facere aliquam substantiam creatam absque omni accidente, quia ad minus oportet, quod creatura in se relatio ad suum creatorem. ergo multo minus potest fieri quod qualitas sit absque omni subiecto.

SED CONTRA. Propter hoc potest fieri, quod in sacramento altaris quantitas sit sine substantia, quia quantitas per essentiam a substantia differt: sed similiter qualitas differt per essentiam a quantitate. ergo eadem ratione fieri possit, ut qualitas esset sine quantitate.

RESPON. Dicendum, quod diuina potentie ratione sue immensitatis attribuendum est quod quid in defectum non sonat: tamen aliqua sunt que natura creata non patitur ut fiant per aliquam repugnantiam quam important ratione contradictionis impieite, & de talibus consuevit a quibusdam dici, quod Deus potest ea facere, quantum fieri non possunt. Ut ergo uideamus utrum fieri possit a Deo, quod albedo sit sine quantitate, sciendum est, quod in albedine, & qualibet alia qualitate corporali est duo considerare. scilicet ipsam naturam albedinis, per quam speciem sortitur: & indiuiduationem eius secundum quod est hæc albedo sensibilis ab alia albedine sensibili distincta. Posset ergo fieri miraculo, ut natura albedinis subsisteret absque omni quantitate, tamen illa albedo non esset, sicut hæc albedo sensibilis, sed esset quedam forma intelligibilis ad modum formarum separatarum, quas Plato posuit: sed quod hæc albedo sensibilis indiuiduata esset sine quantitate, fieri non posset, quamuis fieri possit quod quantitas indiuiduata sit sine substantia, quia quantitas non indiuiduatur solum ex subiecto, sicut alia accidentia, sed etiam ex situ, qui est de ratione ipsius quantitatis dimensuræ, que est quantitas positionem habens: & ideo possibile est imaginari duas lineas separatas eiusdem speciei numero diuersas secundum, diuersum situm, alias linea non esset diuisibilis ex ipsa ratione sui generis. Non enim diuiditur linea nisi in lineas. Plures autem albedines eiusdem speciei sine subiecto imaginari, est impossibile, & sic patet quod albedo non indiuiduatur nisi ex subiecto, & propter hoc non possit esse indiuidua, nisi esset in aliquo subiecto ad minus in quantitate, sed quantitas habet unde indiuidetur etiam absque subiecto: & ideo potest per miraculum esse hæc quantitas sensibilis etiam absque subiecto, sicut patet in corpore Christi.

Ad primum ergo dicendum, quod si albedo sine quantitate esset, etiam non esset corporalis qualitas, sed spiritalis, ut ex dictis patet.

Ad secundum dicendum, quod de qualitate spiritali omnino idem dicendum videtur, quod de qualitate corporali dictum est.

Ad tertium dicendum, quod cum substantia spiritalis quantitate careat, non potest fieri quod qualitas corporalis sit in substantia spiritali, nisi per modum illum quo potest esse sine quantitate, ut dictum est.

Ad quartum dicendum, quod ex hoc ipso quod substantia creata comparatur ad Deum, consequitur ipsam aliquod accidens, sicut ipsa relatio creationis, aut seruitutis, aut alia similis ratio: unde sicut Deus non potest facere quod creatura non dependeat ab ipso, ita non potest facere quod esset absque huiusmodi accidentibus, posset autem facere quod esset absque alijs accidentibus. Accidens autem non habet subiectum ex hoc quod comparatur ad Deum, & ideo nihil prohibet quin Deus facere possit aliquod accidens esse sine subiecto.

Ad quintum quod obijciunt contra, patet quod non est eadem ratio de quantitate & qualitate, ut ex dictis patet.

QVÆSTIO V.

DEINDE queritur de corporibus dānatorū: Et circa hoc queruntur tria.

¶ Primo, Vtrum corpora dānatorum sint incorruptibilia.

¶ Secundo, Vtrum resurgent cum suis deformitatibus.

¶ Tertio, Vtrum punientur in inferno neruo & sletu corporali.

ARTICVLVS XI.

Vtrum corpora dānatorum erunt incorruptibilia.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod corpora dānatorū non erunt incorruptibilia. Corpus

4. di. 44. q. 5. a. 2. q. 2. o. 3. cōt. 4. c. 89. o. & opus. ca. 17. & opus. 11. c. 19. & 20.